

Clypeus Theologiæ Thomisticæ

In Tres Partes Divisus, Et Quinque Voluminibus Comprehensus

[Tractatus de attributis, de visione beatifica, de scientia Dei ac de ejus
voluntate et providentia]

Gonet, Jean-Baptiste

Coloniæ Agrippinæ, 1671

Art. IX. An Scriptura convenienter utatur metaphoris, & sub una littera
plures sensus contineat?

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77132](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77132)

re, omnes ferè Episcopi & Doctores, cum D. Cypriano assererent, baptizatos ab Hæreticis, esse rebaptizandos: Beatus Stephanus eis assentiri noluit, sed cum aliis paucis, quorum sententia postea prævaluit, contrarium definivit. Unde de eo agens Baronius anno Christi 258. ait: *Tunc plane enituit, quanta in Petri successore esset auctoritas; cum nullis fere armis, quam majorum traditione vallatus, omnem Orientalium & Occidentalium impetum sustinuit Episcoporum.*

Ita ergo quinque loca faciunt probationē irrefragabilem, quia præbent principia certa de fide, & prima duo loca se habent tanquam norma ipsa & regula circa res fidei; alia verò tria, tanquam iudex, quò discernitur quid sit tenendum de fide: eò quod Ecclesia, Concilia, & Pontifices, habeant potestatem determinandi res fidei.

Præter hæc quinque loca, ex quibus argumenta certa & infallibilia deducuntur, alia quinque enumerari solent, ex quibus argumenta quædam probabilia erui possunt. Sicut enim in qualibet scientia, præter demonstrationes deductas ex principiis necessariis plura sunt argumenta probabilia, quæ ad illam indirectè tantum pertinent, ita & in Theologia. Hæc autem sunt, auctoritas SS. Patrum, auctoritas Theologorum, & Juris Pontificii peritorum, ratio naturalis, auctoritas Philosophorum, & denique historia humana: de quibus omnibus videri possunt Auctores supra citati.

Solum ad advertendum est, quod licet auctoritas SS. Patrum, & Theologorum Scholasticorum, secundum se faciat argumentum solum probabile, ex aliis tamen adjunctis, etiam potest facere argumentum infallibile. Si enim illi confirmationes suas sententias auctoritate Scripturæ, & illis applicent regulas fidei: vel si auctoritas Patrum & Scholasticorum, concors sit circa aliquid, quod in materia fidei vel morum grave est, communiter reputatur tanquam approbatum ab Ecclesia, & facit argumentum infallibile: siquidem major & eminentior pars Ecclesiæ, sunt ipsi Patres, & Doctores; nec ipsi sic concordant, nisi quia Ecclesia virtualiter ita approbat, vel definit, vel ex Scriptura deducitur.

ARTICVLVS IX.

An Scriptura convenienter utatur metaphoris, & sub una littera plures sensus contineat?

Cum auctoritas Scripturæ, præcipuus sit locus, quò Theologia, utitur ad probandas suas conclusiones, D. Thomas postquam art. 8. ad 2. decem locos Theologicos, jam expositos, enumeravit, & explicavit: art. 9. quærit, an Sacra Scriptura debeat uti metaphoris? & art. 10. an sub una littera habeat plures sensus? Quæ duo breviter hic expediemus, hæc enim magis pertinent ad Scripturæ Interpretes, quam ad Theologos, & magis ad Theologiam positivam, quam ad scholasticam, spectant.

Dico ergo primò: convenientissimè Scriptura utitur metaphoris seu similitudinibus. Ita D. Thomas hinc art. 9.

Pro intelligentia hujus conclusionis, sciendum est, quod metaphora est translatio alicujus vocis à propriâ ad impropiam significationem: undè illæ omnes locutiones metaphorice nuncupantur, in quibus nomen significat unum propriè, & accommodatur alteri quod non significat propriè, sed per quandam similitudinē,

vel comparationem, seu translationem. Sicut dicitur Deus ignis consumens, propter charitatis ardorem: Christus vocatur leo, propter fortitudinem; agnus, propter mansuetudinem; vitis, propter influxum gratiæ in justos, tanquam in palmites in ipso radicatos, eique per charitatem conjunctos. Hæc præmissis.

Probatum primò conclusio ratione D. Thomæ, quæ ad duo capita reducit. Primum se tenet ex parte nostra: *Deus enim (inquit) omnibus providet secundum quod comperit eorum natura: est autem naturale homini, ut per sensibilia ad intelligibilia veniat, quia omnis nostra cognitio à sensu initium habet.* Unde Dionysius cap. 1. cœlestis Hierarchiæ: *Impossibile est nobis aliter lucere divinum radium, nisi varietate sacrorum velaminum circumvolutum.*

Confirmatur ex eodem S. Doctore in 1. dist. 34. quæst. 1. art. 1. Cum in homine duplex sit pars cognoscitiva, scilicet intellectiva & sensitiva, ad divinam prævidentiam pertinet, ut utraque, secundum quod possibile est, ad divina reducatur: Ergo conveniens est, ut sicut Scriptura, spiritualia nobis tradendo, partem intellectivam perficit; ita sensitivam perficiat, utendo figuris rerum corporalium, quæ sensitiva parte capi possunt.

Secundum caput ex quo D. Thomas sumit convenientiam utendi metaphoris in Scriptura 8; Sacra, sumitur ex parte ipsius Scripturæ: pertinet enim ad ejus majestatem, loqui in mysterio & sacramento, res ita altas & sublimes, quales sunt articuli nostræ fidei, qui in ea continentur. Item profunda fidei occultanda sunt Infidelibus, ne ea irrideant (juxta illud Matth. 7. *Nolite sanctum dare canibus*) & simplicibus, ne ex illis errandi occasionem sumant.

Præterea (ut discurret S. Doctor loco citato) de Deo verius cognoscimus quod non est, quam quod est, ut dicit Dionysius: unde cum hæc corporea magis à Deo distent, quam spiritualia, modus convenientissimus significandi divina, est per metaphoras & similitudines rerum corporalium.

Denique ut ait Augustinus: *Quemadmodum multa per vitrum aut succina pellicula jucundius, ita magis delectat veritas, per imagines & symbola collucens.* Quare Christus hominum Salvator & Magister, multa in parabolis locutus est: imò ut dicit Scriptura, non nisi in parabolis loquebatur. Unde Chrysologus. *Si dicta vel facta Christi passim carnalibus sensibus subicerentur, torpesceret animus, mens vaceret, dormiret ingenium, cor tabesceret, extingueretur quidquid humani vigoris est & calor.* Quare varias Christus suis parabolas proposuit: sicut enim in lapide frigit ignis, latet ignis in ferro; ipse tamen ignis, ferri ac lapidis collisione flammatur; sic obscurum verbum, verbi ac sensus collatione resplendet. Hinc est quod doctrinam suam Christus parabolis velat, tegit figuris, sacramentis operit, reddit obscuram mysterii. Item Prophetæ sapientissimè metaphoris & parabolis usi sunt, juxta illud Osee cap. 12. *Ego visionem multiplicavi eis, & in manibus Prophetarum asinulatus sum.* Et de viro sapiente dicitur Ecclesiastici 39. *Occulta proverbiorum exquiret, & in versutias parabolarum simul introibit; ipseque Salomon hominum sapientissimus, librum parabolarum composuit: Unde de eo dicitur Ecclesiastici 12. Cum esset sapientissimus Ecclesiastes, docuit*

docuit populum, & enarravit quæ fecerat, & investigans composuit parabolâ multas.

84 Dices, Theologia in sui cognitione procedit per descensum à Deo ad creaturas: unde prius agit de Deo ejusque attributis, & relationibus, quam de Angelis, & aliis creaturis, quæ ab ipso ut primo principio processerunt: Ergo cum metaphora procedant per ascensum à corporeis ad spiritualia, & à creaturis ad Deum, non est conveniens Theologiam, vel Sacram Scripturam uti metaphoris.

Respondetur quod licet Theologia, in cognitione judicativa procedat per descensum Dei ad creaturas, quia tamen in apprehensiva, ascendit à creaturis ad Deum, juxta illud Apostoli ad Roman. 1. *Invisibilia Dei per ea quæ facta sunt intellecta conspiciuntur* &c. idem Theologia, & Scriptura Sacra, convenienter utuntur metaphoris & similitudinibus rerum corporalium, ut per eas melius homines possint apprehendere, & concipere res divinas & supernaturales, quæ non apprehenduntur à nobis, nisi per similitudines rerum corporalium, & per species à rebus sensibilibus acceptas.

85 Dico secundo: duplicem esse sensum Scripturæ, unum historicum seu litteralem, & alterum spiritualesive mysticum; & hunc tres alios continere, nempe Allegoricum, Moralem, & Anagogicum. Ita D. Thomas hic art. 10. ubi hac ratione probat primam partem nostre conclusionis. *Autor (inquit) sacra Scriptura est Deus, in cujus potestate est, ut non solum voces ad significandum accommodet, quod & homo facere potest, sed etiam res ipsas. Et idem homo in omnibus scientiis voces significet, hoc habet proprium ista scientia, quod ipse res significata per voces, etiam significant aliquid. Illa ergo prima significatio, quæ voces significant res, perinde ad primum sensum, qui est historicus, vel litteralis: illa vero significatio, quæ res significata per voces, iterum res alias significant, dicitur sensus spiritualis, qui super litteralem fundatur, & eum supponit.*

86 Secunda etiam pars, quæ asserit sensum spiritualesive mysticum, tres alios continere, nempe Allegoricum, Moralem, & Anagogicum, sic probatur ab eodem S. Doctore ibidem: *Sicut enim dicit Apostolus, lex vetus figura fuit novæ legis, & ipsa novæ legis, ut dicit Dionysius, est figura futuræ gloriæ. In novæ etiam lege, quæ in capite sunt gesta, eorum sunt figura quæ nos agere debemus. Secundum ergo quod ea quæ sunt veteris legis, significant quæ sunt novæ legis, est sensus allegoricus. Secundum vero quod ea quæ in Christo sunt facta, vel in his quæ Christum significant, sunt signa eorum quæ nos agere debemus, est sensus moralis. Prout vero significant ea quæ sunt in æterna gloria, est sensus anagogicus: id est sublimis, & sursum ducens intelligentiam: quæ omnia his versibus explicantur:*

Littera gesta docet, quid credas Allegoria.

Moralis quid agas, quo tendas Anagogia.

87 Hæc ergo vox Hierusalem v. c. designat ad litteram præcipuam urbem Palestinæ, allegoricè Ecclesiam militantem, moraliter animam justâ & sanctam, & anagogicè Ecclesiam gloriosam & triumphantem. Similiter illud Psalmi 86. *Fundamenta eius in montibus sanctis*, ad litteram exponi potest de Civitate Hierusalem: allegoricè de Ecclesia; moraliter, de mente cum D. Anagogicè, de æterna ac cælesti patria.

Tom. I.

Hos autem quatuor sensus in sacris Scripturis latere, certum est de fide. De litterali patet, de allegorico, probatur ex illo Apostoli ad Galat. 4. *Scriptum est enim quod Abraham duos filios habuit &c. quæ sunt per allegoriam dicta, hæc enim sunt duo Testamenta.* Et 1. ad Corinth. 9. *Scriptum est in lege Moysi, non alligabis os bovi trituranti: nunquid de bobus cura est Deo: an propter nos utique hoc dicit? Ubi aperte docet Paulus illud Genes. 6. Abraham habuit duos filios, duplicem sensum habere: alterum de Isaac & Ismaele, qui litteralis est: alium verò spirituales & allegoricum, de duobus Testamentis. Item illud Deuteronomii 25. *Non alligabis os bovi trituranti;* præter sensum litteralem notissimum, docet Apostolus alium continere spirituales, & mysticum, & posse intelligi de Prædicatoribus Evangelii, quibus esse à fidelibus necessaria ad vitam ministranda, significatur. Idem dici potest de illo Exodi 12. *Os non comminuetur ex eo,* & de illo Osee 11. *Ex Aegypto vocavi solum meum.* Primum namque de Agno Paschali litteraliter intelligitur; secundum verò de populo Israelitico, & utriusque spiritualiter, de Christo, in quo illa esse impleta, docent Evangelistæ, ut constat de primo Joan. 19. versu 36, & de secundo Matthæi 2. versu 15. De sensu verò morali, omnes consentiunt inveniri in sacris litteris, & constat ex illo quod dicit Apostolus de antiquis Patribus, omnia illis in figura contigisse: id est in exemplum nostrum; & in nostram instructionem, & correctionem, ut interpretantur Doctores. Denique quantum ad sensum anagogicum, colligitur ex eodem Apostolo ad Hebræos 9. ubi docet Tabernaculum illud manufactum, exemplar fuisse Tabernaculi æterni, in quod Christus per proprium sanguinem introivit.*

Quares primo, An quilibet locus Scripturæ, hos quatuor sensus contineat?

Respondetur negativè cum D. Thoma quodlibeto 7. art. 15. ubi ait, *Dicendum quod hi quatuor sensus non attribuuntur Sacra Scripturæ, ut in qualibet ejus parte sit istis quatuor sensibus exponenda: sed quandoque istis quatuor, quandoque tribus, quandoque duobus, quandoque uno tantum &c.*

Quares secundo, quis horum sensuum sit potior, & à Deo magis intentus, litteralisne, an spiritualis?

Respondetur quod licet sensus litteralis potior sit, & certior, quoad nos, quam spiritualis; quia tantum ex sensu litterali certum depromitur argumentum: quando tamen sensus litteralis, simul habet conjunctum sensum mysticum (ut sæpe accidit) tunc inferior est dignitate, quam spiritualis: sensus enim spiritualis, ut dicit Origenes, est sicut animus, litteralis verò sicut corpus; undè dicit Apostolus, *Littera occidit, spiritus autem vivificat.* Idem colligitur ex eodem Apostolo supra citato, ubi explicans illud Deuteronomii 25. *Non alligabis os bovi trituranti, subdit, Nunquid de bobus cura est Deo? an propter nos utique hoc dicit* Quibus verbis significat, sensum præcipuè intentum à Deo, non esse litteralem, & spectantem ad curam quam Deus habeat de illis animalibus; sed spirituales, & mysticum, ac pertinentem ad Ecclesiæ Prædicatoribus, quibus à fidelibus necessaria ad vitam ministranda esse, declarare intendit. Unde cum D. Thomas hic ait, quod sensus litteralis est quem

D

author

author intendit, intelligendus est, primò & proxime: per eum tamen mox sensus spiritualis intentus est, & quandoque magis quam literalis. Non secus ac cum Jonathas dixit puero suo, *Ecce ibi est sagitta porrò ultra te*. Licet proximè intenderet, ut puer tolleret sagittam, quæ ultra eum jacta fuerat: magis tamen intendebat, ut David illis verbis admonitus, fugiendum sibi esse intelligeret, ne à Saule caperetur.

Quæres tertio, an idem locus Scripturæ possit plures sensus literales habere?

Respondeo affirmativè, cum D. Thoma hic in fine corporis articuli, ubi sic ait: *Quia sensus literalis est quem author intendit: author autem Sacra Scriptura Deus est, qui omnia simul suo intellectu comprehendit, non est inconveniens, ut dicit Augustinus 12. Confess. sicutiam secundum litteralem sensum, in una littera scripturæ plures sint sensus.* Quod scripturæ Interpretes pluribus exemplis declarant: duo tantum hic sufficient. Primum sumitur ex illo Psalmi 2. *Dominus dixit ad me, filius meus es, ego hodie genui te*, quod de æterna natiuitate Christi intelligitur à Paulo ad Hebræos 1. de Resurrectione autem Christi intelligitur ab eodem Actor. 13. & potest etiam intelligi de natiuitate temporali ex B. C. Virgine: certum est autem quod Paulus, cum in illis locis disputaret contra Judæos, non nisi in sensu literali locum istum intelligebat, alioquin ejus probatio non fuisset efficax. Secundum Exemplum patitur ex illo Osee 11. *Ex Agypto vocavi filium meum, qui ad litteram non tam de populo Israelitico, quam de Christi intelligitur, ut videri potest apud Scripturæ Interpretes.*

ARTICVLVS X.

Verum præter Philosophicas disciplinas, necessaria sit hominibus, doctrina alia supernaturalis, ac diuinitus inspirata?

AFFIRMAT D. Thomas art. 1. hujus quæstionis, idque probat duplici ratione. Prima est: cum homo ordinetur ad Deum tanquam ad finem supernaturalem, & totius naturæ creaturæ vires excedentem, indiget aliquâ cognitione supernaturali, quæ illum dirigat ad hujusmodi finem consequendum, subindeque doctrinâ aliquâ supernaturali, ac diuinitus inspiratâ. Secunda petitur ex eo quod veritas de Deo, per solam rationem naturalem investigata, non nisi per longum tempus, & cum admixtione multorum errorum, homini proveniret, ut manifestum est in antiquis Philosophis: quot enim errores protulit antiqua & Pagana Philosophia? Plato innumeras ideas per se subsistentes, & a singularibus separatas finxit, Pythagoras animarum transmigratiorem somniavit, Averroës ridiculam de communi intellectu sententiam excogitavit, Heraclitus rerum omnium motionem imaginatus est, Nicaus & Aristarcus perpetuam Sphærarum celestium quietem statuerunt; Democritus, Epicurus, & Anaxagoras, atomorum compositionem, Aristoteles mundi æternitatem docuit. Denique, ut ait Tertullianus, *Plus hominibus nocuit quam profuit antiqua Philosophia, à qua hereses omnes subornantur:*

hæc omnium errorum genitrix,atrix; gubernatrix, ornatrix: Hæreticorum Patriarcha fuisse Philosophi, de quorum ingenio omnis hæresis animatur. Ut ergò tutius & expeditius, ad ea quæ de Deo lumine naturali cognosci possunt, percipienda, dirigeretur humanæ mentis acies; nedum utilissima, sed etiam simpliciter necessaria eis fuit diuina & supernæ lucis infusio, & doctrina quædam seu scientia supernaturalis, ac diuinitus inspirata, cujus fulgentissimis radiis, effusa hominum mentibus errorum tenebræ fugarentur, ipsaque veritas, omni deterfa falsarum opinionum caligine, mundo clarissime innotesceret.

Ceterum gravis difficultas est, quid per doctrinam diuinitus inspiratam intellexerit D. Thomas: Ratio dubitandi est, quia ut optime arguit Caietanus, ex una parte, non videtur posse explicari Doctor Sanctus de fide: tum quia, si in primo articulo hujus quæstionis, intendisset probare necessitatē fidei, non debuisset id repetere 2. 2. quæst. 2. art. 3. ubi tamen ex professo demonstrat fidei necessitatem: tum etiam, quia in hac prima parte, valde æquivoce processisset, cum manifestum sit, ipsum art. 2. & sequentibus agere de scientia Theologiæ, non autem de fide. Ex alia verò parte, non videtur minus inconveniens, ipsum de scientia Theologiæ explicare, necessitatem enim doctrinæ revelatæ probat, quia homo ordinatus est ad finem supernaturalem, quem proinde oportuit hominibus per doctrinam aliquam supernaturalem manifestari; hoc enim sufficienter præstatur per fidem, nec ullatenus ad id necessaria est scientia Theologiæ, ut experientia constat, cum plures idiotæ & mulieres, absque tali scientia, salutem æternam consequantur.

Huic difficultati & difficultati respondet doctissimus ille Cardinalis, quem sequuntur plures ex nostris Thomistis, Sacra Doctrinam non accipi ad D. Thomam in primo articulo hujus quæstionis, nec pro fide præcisè sumpta, nec pro Theologia præcisè, sed pro Sacra Doctrina ut sic, prout præcindit à fide & à Theologia, & est aliquid commune & superius ad utramque. Per quam responsionem putat utriusque partis supra relatæ inconuenientia devitare: sic enim primò optime salvatur, quomodo sacra doctrina sit necessaria cuilibet homini, ut suum finem supernaturalem cognoscat; quia licet, ut supra dicebatur, hoc non videatur posse verificari de scientia Theologiæ, verificatur tamen de fide, ac proinde de sacra doctrina, quæ habet rationem generis ad fidem & Theologiam; cum quidquid de speciebus disjunctim enuntiatur, conjunctim generi possit attribui. Ex alia verò parte, non sequuntur absurda supra adducta: non quidem prius, quia in secunda secundæ agitur de sacra doctrina non in genere, sicut hic, sed in specie, & in particulari de fide: nec posterius, quia nulla est æquiuocatio incipere à sacra doctrina in genere, & postea descendere ad illam in specie, imò hæc est methodus generalis in tradendis scientiis, ut prius incipiatur à communibus, & postea ad particularia descendatur. Hæc responsio & doctrina valde probabilis est.

Non caret etiam probabilitate, quod dicunt Navaretta, & Joannes à S. Thoma, alique ex Discipulis D. Thomæ, nempe S. Doctorem, per Sacram Doctrinam, Theologiam propriè & specificè sumptâ intelligere: nam de eadem omnino